

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA
WYDZIAŁ TEOLOGICZNY
SEKCJA W KALISZU

KALISKIE STUDIA TEOLOGICZNE

WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE W KALISZU
2003

Nic przeto dziwnego, że Jan Paweł II kładzie w omawianej adhortacji tak wielki nacisk na pokładanie ufności „w przemożnym wstawiennictwie św. Józefa” (RC 30), który „był powiernikiem tej samej miłości, mocą której Ojciec Przedwieczny „przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa” (Ef 1, 5)” (RC 1). Papież zachęca także gorąco wiernych, aby zwracali się do Niego słowami modlitwy ułożonej przez papieża Leona XIII, ale wycofanej - niestety - po Soborze Watykańskim II z oficjalnej liturgii Kościoła, modlitwy, która oddaje znakomicie „miłosierdzie” Józefa, okazane samemu Zbawicielowi świata: „Oddał od nas ukochany Ojczy, wszelką zarzę błędów i zepsucia ... przybądź nam łaskawie z pomocą niebiańską w walce z mocami ciemności ... a jak niegdyś uratowałeś Dziecię Jezus od niebezpieczeństwa, które groziło Jego życiu tak teraz broń Kościoła Bożego od wrogich zasadzek i wszelkiej przeciwności” (RC 31).

Zakończenie

Sądzę, że jedynym sensownym zakończeniem powyższych refleksji mogą być słowa zachęty Jana Pawła II: „Niech św. Józef stanie się dla wszystkich szczególnym nauczycielem uczestnictwa w mesjańskiej misji Chrystusa, która jest w Kościele udziałem każdego i wszystkich: małżonków i rodziców, ludzi żyjących z pracy rąk czy też jakiegokolwiek innej pracy, osób powołanych do życia kontemplacyjnego, jak i do apostołstwa” (RC 32).

WALDEMAR ROZYNKOWSKI

ŚWIĘTY JÓZEF JAKO PATRON PARAFII I KOŚCIOŁÓW PARAFIALNYCH W POLSCE

Kult świętych towarzyszy Kościołowi od jego początków i jest jego integralną częścią. Przez pierwsze wieki pamięcią otaczano przede wszystkim świętych męczenników, natomiast od IV w. dynamicznie rosła liczba tzw. świętych wyznawców. Pamięć o świętych miała zawsze przede wszystkim charakter patronalny, tzn. chrześcijanie szukali u nich ochrony, opieki, pośrednictwa, wstawiennictwa itd. Stąd też nie może dziwić, że od słowa patron pochodzi określenie opieki świętych nad konkretnymi miejscami, tzn. patrociniem.

Badania nad patrociniami stanowią część badań nad kultem świętych. Patrocinia to inaczej wezwania świętych patronów nadawane kościołom, kaplicom, ołtarzom, miastom, instytucjom itd.¹ Zainteresowanie nimi posiada w historiografii europejskiej już długa tradycja. Zauważono, że ich analiza pomaga między innymi w odtwarzaniu: mentalności religijnej, ośrodków misyjnych, szlaków pątniczych, kultu świętych oraz stwarzają możliwość pełniejszego analizowania innych zagadnień życia społecznego, np. kontaktów i wpływów międzynarodowych². Wezwania kościołów mogą stanowić także przesłankę przy odtwarzaniu chronologii powstawania ośrodków duszpasterskich³.

Oczywiście trzeba podkreślić, że analiza patrociniów i wyciąganie na ich podstawie wniosków należy do zagadnień trudnych, dlatego że często nie znamy do końca przyczyny, dla której wybierano takiego a nie innego świętego patrona. Uwaga ta dotyczy szczególnie wezwań nadawanych w wiekach odległych. Na pewno były one związane z osobą lub grupą fundatorów. Czasami wybór związany był z posiadanymi relikwiami, ale nie było to regułą, tym bardziej, że ich kult nie był związany z każdym świętym. Dotyczy to chociażby interesującego nas św. Józefa. Niejednokrotnie o wyborze świętego patrona decydowała także popularność świętego w danym okresie. W konsekwencji analizę wezwań należy wiązać także z rozwojem kultu liturgicznego w Kościele, a to wymaga studiów nad żywotami świętych, litaniami, kalendarzami, ołtarzami, kaplicami, itd.⁴

Prawdopodobnie najwcześniej utrwaliły się patrocinia dla kościołów, którym już od IV wieku nadawano specjalny tytuł. Wezwanie wiązało się ściśle z relikwiami, jakie umieszczano w ołtarzu świątyni. Kościoły, które nie posiadały relikwii, poświęcano najczęściej Chrystusowi (wydarzeniem z

¹ J. B. LEHNER, *Patron*, w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, Bd. 8: 1963, kol. 187-189; A. GIEYSZTOR, J. SZYMAŃSKI, *Patrocinia*, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich*, pod red. G. LABUDY, Z. STIEBERA, t. 4, Warszawa 1970, s. 44; J. H. BECKER, *Patrocinium*, w: *Handwörterbuch zur Deutschen Rechtsgeschichte*, Bd. 3: 1984, kol. 1564-1568; A. ANGENENDT, *Patron*, w: *Lexikon des Mittelalters*, Bd. 6: 1993, kol. 1806-1808; A. WITKOWSKA, *Titulus ecclesiae. Wezwania współczesnych kościołów katedralnych w Polsce*, Warszawa 1999, s. 49-58

² Zob. G. KAROLEWICZ, *Z badań nad wezwaniami kościołów*, *Roczniki Humanistyczne*, t. 22: 1974, z. 2, s. 215-221. Autorka dokonała charakterystyki dotychczasowych badań nad wezwaniami w Europie, w tym także w Polsce.

³ E. WIŚNIEWSKI, *Rozwój sieci parafialnej w prepozyturze wrocławskiej w średniowieczu. Studium geograficzno-historyczne*, Warszawa 1965, s. 14-15.

⁴ P. SZCZANIECKI, *Sacramentum dedicationis. Obrzęd poświęcenia kościoła i jego znaczenie w dziedziczeniu religijnej, obyczajowej i kulturalnej na podstawie źródeł polskich z XII wieku*, Lublin 1979, s. 91; S. TYLUS, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji białockiej do końca XVI wieku*, *Roczniki Teologiczne*, t. 38-39: 1991-1992, z. 4, s. 39.

Jego życia lub tajemnicom wiary). Zwyczaj nadawania patrociniów upowszechnił się od VII wieku w związku z rozwojem kultu relikwii, kultu świętych i powiększeniem szeregu świętych patronów⁵.

Tytuł kościoła był zwykle ogłaszany przez biskupa podczas alokacji, tzn. uroczystego ce-remoniału, który odbywał się w czasie konsekracji kościoła, tuż przed wejściem do świątyni. Moment ten miał nie tylko duże znaczenie jako uroczysty wyraz kultu świętego, ale pociągał za sobą także skutki prawne⁶. Wezwania należy zaliczyć do jednych z trwalszych elementów tworzących parafię. Potwierdza to także zapis w obowiązującym prawie kanonicznym: „Każdy kościół powinien mieć swój tytuł, który nie może być zmieniony po dokonaniu poświęcenia kościoła” (kan. 1218)⁷.

Znanym zjawiskiem były jednak zmiany wezwań w związku ze zniszczeniami świątyń w czasie działań wojennych, pożarów, epidemii, itd. Odbudowywane świątynie były na nowo konsekrowane i przy tej okazji nadawano im czasami inne, odpowiadające tendencjom epoki wezwania. Znacznie częstszym jednak zjawiskiem towarzyszącym gruntownym odbudowom świątyń oraz ich remontom było dodawanie współpatrona świątyni⁸. Czasami współpatron dochodził także poprzez oficjalne potwierdzenie kultu jakiegoś świętego w danym ośrodku duszpasterskim.

Powyższe uwagi dotyczą w znacznej mierze także kościołów noszących wezwanie św. Józefa. Święty ten stawał się często patronem lub współpatronem przebudowywanych, odbudowywanych lub budowanych od fundamentów nowych świątyń, głównie od końca XIX wieku. Niejednokrotnie także jego wybierano jako orędownika dla przejmowanych po protestantach po II wojnie światowej kościołów⁹.

Dotychczasowe badania w Polsce nad patrociniami nie należą do zaawansowanych, chociaż w ostatnich latach można zauważyć na tym polu coraz większe zainteresowanie. Spośród istniejących prac, większość dotyczy pojedynczych patrociniów świętych i to ograniczonych zasadniczo do wybranego terytorium lub koncentruje się na problemach metodologicznych. Brak jest przede wszystkim całościowych opracowań patrociniów w skali diecezji, metropolii, dzielnicy czy też państwa, oczywiście dla wybranych okresów¹⁰. Z polskich historyków jednym z pierwszych, który zajął się wezwaniami, był S. Kujot. Patrocinia stanowiły punkt wyjścia w badaniach tegoż historyka nad siecią parafialną w diecezji chełmińskiej. Zainteresowanie się przez Kujota wezwaniami było pionierskie tym bardziej, że używał ich przede wszystkim do ustalania czasu powstania poszczególnych parafii¹¹.

Dotychczasowe badania można zasadniczo podzielić na dwie kategorie: badania nad patrociniami (głównie kościołów parafialnych) określonego obszaru (ograniczonego najczęściej do diecezji) lub studium nad jednym wybranym kultem świętego, w ramach, którego poruszano także zagadnienie patrociniów. Do wyjątków należą prace nad wybranymi grupami wezwań, związanymi np. z konkretnymi grupami społecznymi, lub podziałem administracyjnym czy też własnościowym. Do nich należy zaliczyć przede wszystkim wydaną niedawno pracę A. Witkowskiej o wezwaniami kościołów katedralnych¹².

Brakuje do tej pory szczegółowych badań nad patrociniem św. Józefa. Nie oznacza to oczywiście, że w dotychczasowych studiach józefologicznych ten element w ogóle nie występował. Kiedy charakteryzowano różne przejawy kultu św. Józefa naturalnie wymieniano także wezwania¹³.

⁵ A. GIEYSZTOR, J. SZYMAŃSKI, *Patrocinia*, s. 44; H. HOLZBAUER, *Mittelalterliche Heiligenverehrung, Heilige Walburgis*, Verlag Butzon-Becker 1972, s. 37-49; M. HEINZELMANN, *Translationsberichte und andere Quellen des Reliquienkultes*, w: *Typologie des sources du moyen age occidental*, t. 33: 1979, s. 24 i n; P. A. SIGAL, *Reliques, pèlerinage et miracles dans l'église médiévale (XI-XIII siècles)*, *Revue d'histoire de l'Eglise de France*, t. 76: 1990, s. 193-199.

⁶ P. SZCZANIECKI, op. cit., s. 86, 90-92.

⁷ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984, s. 480-481.

⁸ Por. A. WITKOWSKA, op. cit., s. 55.

⁹ Szczegółowe przykłady zob. dalej w tabeli.

¹⁰ D. SZYMAŃSKI, *Wezwania kościołów*, s. 89-93. Tam zestawienie dotychczasowej literatury.

¹¹ S. KUJOT, *Kto założył parafię w dzisiejszej diecezji chełmińskiej?*, cz. 1, *Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu* (dalej RTNT), t. 9: 1902, s. 3-149; t. 10: 1903, s. 150-191; cz. 2, *ibid.*, t. 11: 1904, s. 1-128; t. 12: 1905, s. 129-371.

¹² Zob. wyżej podaną literaturę dotyczącą Polski oraz najnowsze opracowanie A. WITKOWSKA, op. cit., tam zestawiona bibliografia.

¹³ W kwestii wezwań są one jednak brzo skromne. Zob. np.: J. BIENIARZ, *L'essor du culte de saint Joseph en Pologne du XV au XVIII siècle*, *Cahiers de Joséphologie*, t. 25: 1977, s. 682; J. RAB, *S. Josephi cultus saeculo XVII in meridiano-*

Brakuje jednak całościowej analizy tego wezwania jako jednego z przejawów kultu tegoż świętego, a co się z tym wiąże brakuje także wypracowanych w tym względzie uwag metodologicznych. Jediną próbę ilościowego zobrazowania kultu św. Józefa poprzez patrocinia znajdujemy prawdopodobnie w *Encyklopedii Katolickiej*, w której podano, że w Polsce jest około 250 kościołów parafialnych, które noszą jego wezwanie¹⁴.

Św. Józef przez wieki nie był obierany na patrona kościołów parafialnych. Przyjmuje się, że pierwszy kościół ku czci św. Józefa został wzniesiony w Nazarecie przez cesarzową Helenę. W Europie najstarszym kościołem jemu poświęconym miała być świątynia w Bolonii (z 1129 roku)¹⁵.

Trudno dokładnie uchwycić, kiedy w Polsce pojawiły się pierwsze kościoły parafialne noszące jego patrociniem. Na pewno część świątyń zakonnych, które powstały w XVII wieku otrzymywały jego wezwanie: Karmelitanek Bosych w Lublinie (1624), Bernardynek w Krakowie (1646) i Cystersów w Krzeszowie (1692). Nie można wykluczyć, że już starsze kościoły nosiły jego wezwanie. Tadeusz Fitych charakteryzując kult św. Józefa na Śląsku przyjął za historiografią niemiecką, że już w XIV wieku stawiano pierwsze kościoły poświęcone św. Józefowi: Godow koło Rybnika (1315), Pożarzysko koło Strzegomia (1315), Krosnowice koło Kłodzka (1326), Kwietniki koło Bolkowa (1373) oraz Wrocław (1481). W XVI wieku siedem dalszych kościołów w diecezji wrocławskiej miało otrzymać takie wezwanie. Największą liczbę kościołów o takim wezwaniu miał jednak przynieść dopiero wiek następny¹⁶.

Przyjęte ustalenia wymagają komentarza. Dla wymienionych kościołów parafialnych brakuje źródeł średniowiecznych mówiących o wezwaniu św. Józefa. Wydaje się, że dokonano tu dowolnego przeniesienia brzmienia wezwania z XVIII lub XIX wieku na okres fundacji parafii w średniowieczu. Interesującym jest na pewno przywoływany często w literaturze średniowieczny kościół św. Józefa z Wrocławia. Zapytajmy się jednak o jaki chodzi tu kościół. Na pewno nie był to kościół parafialny ani klasztorny. Była to niewielka kaplica położona w sąsiedztwie szpitala (przytułku) dla ubogich uczniów. Czyli była to tylko kaplica w ramach kompleksu opiekuńczego. Przypomnijmy, że takich zespołów było w średniowiecznym Wrocławiu kilkanaście. Interesujące nas hospicjum szkolne powstało w 1426 roku. W 1481 roku, lub krótko przed tą datą, stała w sąsiedztwie szpitala kaplica, która otrzymała następujących świętych patronów św. św. Józefa, Joachima, Natalie i Adriana. W późniejszych źródłach spotykamy przede wezwanie św. Józefa, który jak widać zdominował pozostałych świętych¹⁷.

Tak więc musimy być bardzo ostrożni w wysuwaniu nazbyt pochopnych wniosków co do chronologii pojawiania się kościołów o wezwaniu św. Józefa. Tylko szczegółowe badania nad każdym z kościołów, najczęściej przy zastosowaniu metody retrospektywnej, mogą umożliwić odtworzenie prawdziwej chronologii pojawiania się tegoż wezwania.

orientali Polonia, *Cahiers de Joséphologie*, t. 35: 1987, s. 425-434; D. SIUTA, *Panorama du culte de saint Joseph dans le sud-est de la Pologne au XVIII siècle*, *Cahiers de Joséphologie*, t. 39: 1991, s. 591-592.

¹⁴ M. STRASZEWICZ, *Józef Oblubieniec*, II Kult, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 8, Lublin 2000, kol. 126.

¹⁵ Tamże. Odnośnie początków kultu św. Józefa zob. także: K. BIALCZAK, *Kult liturgiczny św. Józefa w Polsce w świetle ksiąg liturgicznych*, w: *Studia z dziejów liturgii w Polsce*, t. 2, pod red. M. RECHOWICZA, W. SCHENKA, Lublin 1976, s. 35-37.

¹⁶ T. FITYCH, *Trójca stworzona. Nauka o św. Józefie na Śląsku*, Lublin 1990, s. 56.

¹⁷ H. NEULING, *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters* Breslau 1902, 33; M. GOLIŃSKI, *Sogiotopografia późnośredniowiecznego Wrocławia*, Wrocław 1997, s. 247; J. GILEWSKA-DUBIS, *Życie codzienne mieszczan wrocławskich w dobie średniowiecza*, Wrocław 2000, s. 76; M. ST.ŁOŃ, *Szpitale średniowiecznego Wrocławia*, Warszawa 2000, s. 253-255.

Wykaz parafii i kościołów parafialnych w Polsce noszących, którym patronuje
św. Józef - stan z 1998 roku¹⁸

Lp.	Parafia	Patronat (wezwanie)	Diecezja	Czas powstania
1.	Księżno	Józefa Rzemieślnika	Białostocka	1992
2.	Lubianka	Józefa Rzemieślnika	Białostocka	1978
3.	Czarna Białostocka	Świętej Rodziny	Białostocka	1974
4.	Białystok	Świętej Rodziny	Białostocka	1990
5.	Bielsko-Biała	Józefa	Bielsko-Zywiecka	1983
6.	Czechowice-Dziedzice	Józefa Robotnika	Bielsko-Zywiecka	1951
7.	Zabrzeg	Józefa	Bielsko-Zywiecka	1845
8.	Oświęcim	Józefa	Bielsko-Zywiecka	1983
9.	Ujsoly	Józefa Robotnika	Bielsko-Zywiecka	1913
10.	Janowice	Józefa Robotnika	Bielsko-Zywiecka	1983
11.	Gorzędów	Józefa Oblubierca	Częstochowska	1978
12.	Makowska	Józefa Oblubierca ¹⁹	Częstochowska	1402
13.	Wręczyca	Józefa Oblubierca	Częstochowska	1956
14.	Wieluń	Józefa Oblubierca	Częstochowska	1957
15.	Poreba	Józefa Oblubierca	Częstochowska	1908
16.	Popów	Józefa Robotnika	Częstochowska	1957
17.	Częstochowa	Józefa Rzemieślnika	Częstochowska	1910
18.	Częstochowa	Świętej Rodziny	Częstochowska	1917
19.	Praszka	Świętej Rodziny	Częstochowska	1988
20.	Panki	Świętej Rodziny	Częstochowska	1919
21.	Boćki	Józefa Oblubierca i św. Antoniego Padewskiego ²⁰	Drohiczyńska	1513
22.	Malbork-Kaldowo	Józefa	Elbląska	1932
23.	Morąg	Józefa	Elbląska	1903 ²¹
24.	Pasłęk	Józefa	Elbląska	Ok. 1280 ²²
25.	Gościszewo	Józefa	Elbląska	Ok. 1284 ²³
26.	Elbląg	Józefa Robotnika	Elbląska	1996
27.	Elbląg	Świętej Rodziny	Elbląska	1994
28.	Bałszyce	Świętej Rodziny	Elbląska	Ok. 1316 ²⁴

¹⁸ Sporządzony na podstawie: *Wykaz parafii w Polsce 1998. Stan na 31.12.1998 r.*, wyd. Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC, Warszawa 1999, ss. 413. W zestawieniu najprawdopodobniej nie rozgraniczono patrona parafii od wezwania kościoła stąd taki tytuł tabeli. Brakujące w kilkunastu miejscowościach daty erygowania parafii zaczerpnięto z roczników poszczególnych diecezji. Niestety spis zawiera wiele nieścisłości i błędnych danych, które częściowo sprostowano.

¹⁹ Św. Józef jest patronem parafii, natomiast kościół parafialny jest pod wezwaniem św. Bartłomieja. Parafia została erygowana prawdopodobnie już do końca XIV wieku, obecny kościół pochodzi jednak dopiero z poł. XIX wieku.

²⁰ Bez wątpliwości pierwotnym było wezwanie św. Antoniego.

²¹ Średniowieczna parafia powstała już ok. 1280 roku. W czasie reformacji przejęli ją protestanci. W latach 1892-1893 katolicy zbudowali nowy kościół właśnie pod wezwaniem św. Józefa. Parafia została erygowana dekretem z dnia 25 listopada 1903 roku przez biskupa chełmińskiego Augustyna Rosentretera. Kościół został zniszczony w czasie II wojny światowej, dlatego po opuszczeniu miejscowości przez protestantów przejęto dawny pierwotny kościół, zachowując patrona w osobie św. Józefa. Zob. J. Wiśniewski, *Kościół i kaplice na terenie byłej diecezji pomezjańskiej 1243-1821*, cz. 1, Elbląg 1999, s. 284-286.

²² Około tego roku erygowano pierwotną parafię. Obecne wezwanie zostało nadane po reerygowaniu parafii w 1946 roku.

²³ Około tego roku erygowano pierwotną parafię. Obecne wezwanie zostało nadane po reerygowaniu parafii w 1960 roku.

²⁴ W tym roku erygowano pierwotną parafię. Obecne wezwanie zostało nadane po reerygowaniu parafii w 1978 roku.

29.	Ryjewo	Świętej Rodziny	Elbląska	1909
30.	Węgliszyn	Józefa	Elcka	1962 ²⁵
31.	Szczepki	Józefa Oblubierca	Elcka	1985 ²⁶
32.	Pisz	Józefa Oblubierca	Elcka	1991
33.	Nowa Wieś Elcka	Józefa Robotnika	Elcka	1989
34.	Regielnica	Józefa Robotnika	Elcka	1994
35.	Goldap	Józefa Robotnika	Elcka	1991
36.	Augustów	Świętej Rodziny	Elcka	1994
37.	Olecka	Świętej Rodziny	Elcka	1990
38.	Karolin	Świętej Rodziny	Elcka	1921
39.	Gdańsk-Przymorze	Józefa	Gdańska	1990
40.	Gdynia-Leszczynki	Józefa	Gdańska	1951
41.	Czczewo	Józefa	Gdańska	1925
42.	Pomieczyno	Józefa	Gdańska	1927
43.	Rumia Zagórze	Józefa i Judy Tadeusza	Gdańska	1984
44.	Postołowo	Józefa Robotnika	Gdańska	1995
45.	Gdańsk-Stogi	Świętej Rodziny	Gdańska	1948
46.	Gdynia-Grabówek	Świętej Rodziny	Gdańska	1931
47.	Bytom	Józefa	Gliwicka	1928
48.	Gliwice-Ligota	Józefa	Gliwicka	1925
49.	Saków	Józefa	Gliwicka	1331 ²⁷
50.	Krupski Młyn	Józefa	Gliwicka	1980
51.	Kalety - Jedrysek	Józefa	Gliwicka	1896
52.	Zabrze	Józefa	Gliwicka	1931
53.	Zawada Książęca	Józefa Robotnika	Gliwicka	1890
54.	Taciszów	Józefa Robotnika	Gliwicka	1934
55.	Tamowskie Góry	Józefa Robotnika	Gliwicka	1981
56.	Bytom-Bobrek	Świętej Rodziny	Gliwicka	1906
57.	Gliwice	Świętej Rodziny	Gliwicka	1919
58.	Bydgoszcz	Józefa	Gnieźnierska	1946
59.	Kozielsko	Józefa	Gnieźnierska	Ok. 1432 ²⁸
60.	Inowrocław	Józefa	Gnieźnierska	1934
61.	Fanianowo	Józefa	Gnieźnierska	1936
62.	Sitno	Józefa	Gnieźnierska	1972
63.	Kołodziejewo	Józefa	Gnieźnierska	1925
64.	Osiek n. Notecią	Józefa	Gnieźnierska	1925
65.	Będecz	Józefa	Gnieźnierska	1928
66.	Trzemżał	Józefa Rzemieślnika	Gnieźnierska	1985
67.	Szydłowo	Najświętszego Imienia Jezus, NMP, Józefa	Gnieźnierska	1795
68.	Bydgoszcz	Świętej Rodziny	Gnieźnierska	1984
69.	Janków Przygodzki	Józefa	Kaliska	1933
70.	Myjomicze	Józefa Oblubierca i Wszystkich Świętych ²⁹	Kaliska	XIV w

²⁵ Parafia posiada genezę średniowieczną, jednakże przez kilka wieków była w użytkowaniu protestantów. Świątynię przejęli katolicy dopiero po II wojnie światowej. Parafie kanonicznie reaktywowano dnia 5 IV 1962 roku ks. bp Tomasz Wilczyński.

²⁶ Pierwotnie siedziba parafii znajdowała się w miejscowości Szczepke. Parafię erygowano tam w 1794 roku. Kiedy w czasie II wojny światowej kościół ten spłonął, nowy wybudowano w miejscowości Szczepki.

²⁷ Pierwotnie kościół nosił wezwanie Wszystkich Świętych. Od XIX wieku św. Józefa.

²⁸ Około tego roku erygowano parafię. Wezwanie św. Józefa pochodzi zapewne z okresu późniejszego. Nadano je być może przy budowie nowych kościołów, kolejno w latach 1748 i 1874.

²⁹ Pierwotnie wezwanie zapewne Wszystkich Świętych.

71.	Strzydzew	Józefa Rzemieślnika	Kaliska	1898
72.	Międzybórz	Józefa Rzemieślnika	Kaliska	1654
73.	Kalisz	Świętej Rodziny	Kaliska	1981
74.	Ostrów Wielkopolski	Świętej Rodziny	Kaliska	1995
75.	Jastrzębie Zdrój	Barbary i Józefa	Katowicka	1976
76.	Kłokocin	Józefa	Katowicka	1971
77.	Chorzów	Józefa	Katowicka	1911
78.	Załęże	Józefa	Katowicka	1896
79.	Krasowy	Józefa	Katowicka	1925
80.	Ruda Śląska	Józefa	Katowicka	1904
81.	Zgoda	Józefa	Katowicka	1931
82.	Czerwionka	Józefa Oblubierca	Katowicka	1991
83.	Godów	Józefa Robotnika	Katowicka	1315???
84.	Józefowiec	Józefa Robotnika	Katowicka	1922
85.	Józefka	Józefa	Katowicka	1958
86.	Niebczowy	Józefa Robotnika	Katowicka	1931
87.	Czarków	Józefa Robotnika	Katowicka	1957
88.	Rybnik	Józefa Robotnika	Katowicka	1941
89.	Wartogłowice	Józefa Robotnika	Katowicka	1982
90.	Osiny	Józefa Robotnika	Katowicka	1981
91.	Tychy	Świętej Rodziny	Katowicka	1998
92.	Katowice	Świętej Rodziny, Maksymiliana Kolbego	Katowicka	1982
93.	Bieliny	Józefa Oblubierca	Kielecka	1637
94.	Zagnańsk	Józefa Oblubierca	Kielecka	1996
95.	Kielce	Józefa Oblubierca	Kielecka	1993
96.	Motkowice	Józefa Robotnika	Kielecka	1989
97.	Kielce	Józefa Robotnika	Kielecka	1958
98.	Dobrzyszów	Józefa Robotnika	Kielecka	1982
99.	Radomice	Świętej Rodziny	Kielecka	1991
100.	Mieszalki	Józefa Oblubierca	Koszlińsko-Kołobrzaska	1957
101.	Piła	Józefa Oblubierca	Koszlińsko-Kołobrzaska	1992
102.	Połczyn Zdrój	Józefa Oblubierca	Koszlińsko-Kołobrzaska	1989
103.	Stupsk	Józefa Oblubierca	Koszlińsko-Kołobrzaska	1990
104.	Turowo Pomorskie	Józefa Oblubierca	Koszlińsko-Kołobrzaska	1980
105.	Koszalin	Józefa Rzemieślnika	Koszlińsko-Kołobrzaska	1986
106.	Piła	Świętej Rodziny	Koszlińsko-Kołobrzaska	1619
107.	Bińcze	Świętej Rodziny i Jana Chrzciciela	Koszlińsko-Kołobrzaska	1974
108.	Stupsk	Świętej Rodziny i Judy Tadeusza	Koszlińsko-Kołobrzaska	1948
109.	Małe Ciche	Józefa	Krakowska	1975
110.	Kałwaria Zebrzydowska	Józefa	Krakowska	1942
111.	Kraków Os. Kalinowe	Józefa	Krakowska	1985
112.	Prusy	Józefa	Krakowska	1985
113.	Kraków-Podgórze	Józefa	Krakowska	1784
114.	Lubomierz	Józefa Oblubierca	Krakowska	1919
115.	Ciche	Józefa Robotnika	Krakowska	1982
116.	Zawoja-Zakamień	Józefa Robotnika	Krakowska	1976
117.	Raba Niżna	Józefa Robotnika	Krakowska	1982
118.	Klaj	Józefa Robotnika	Krakowska	1914
119.	Kurów	Józefa Robotnika	Krakowska	1983
120.	Młoszowa	Józefa Robotnika	Krakowska	1986
121.	Łękwica k. Wadowic	Józefa Robotnika	Krakowska	1908
122.	Chrzanów	Świętej Rodziny	Krakowska	1996
123.	Kraków Bieżanów Nowy	Świętej Rodziny	Krakowska	1982

124.	Zakopane	Świętej Rodziny	Krakowska	1847
125.	Swienadów Zdrój	Józefa Oblubierca	Legnicka	1945
126.	Kwietniki	Józefa Oblubierca	Legnicka	XIV ³⁰
127.	Wierzchosławice	Józefa Oblubierca	Legnicka	1972
128.	Olszyna Lubańska	Józefa Oblubierca	Legnicka	1946
129.	Jaworzyna Śląska	Józefa Oblubierca	Legnicka	1897
130.	Wałbrzych	Józefa Oblubierca	Legnicka	1920
131.	Stare Bogaczowice	Józefa Oblubierca	Legnicka	1956
132.	Legnica	Józefa Opiekuna Zbawiciela	Legnicka	1998
133.	Ściegny	Józefa Robotnika	Legnicka	1983
134.	Wałbrzych	Józefa Robotnika	Legnicka	1965
135.	Zgorzelec	Józefa Robotnika	Legnicka	1990
136.	Zawidów	Józefa Robotnika	Legnicka	XIII w ³¹
137.	Gostków	Świętej Rodziny	Legnicka	XV w ³²
138.	Chelmsko Śląskie	Świętej Rodziny	Legnicka	XIV w ³³
139.	Legnica	Świętej Rodziny	Legnicka	1994
140.	Wałbrzych	Świętej Rodziny	Legnicka	1997
141.	Swidniki	Józefa	Lubelska	1990
142.	Markuszów	Józefa	Lubelska	XIV/XV w ³⁴
143.	Leszkowice	Józefa Oblubierca i św. Jana Chrzciciela	Lubelska	1921
144.	Lublin	Józefa Oblubierca	Lubelska	1982
145.	Puławy	Józefa Oblubierca	Lubelska	1676
146.	Kraśnik	Józefa Robotnika i Matki Bożej Bolesnej	Lubelska	1982
147.	Kawęczyn	Opieki św. Józefa	Lubelska	1921
148.	Cyców	Opieki św. Józefa	Lubelska	1921
149.	Lublin	Świętej Rodziny	Lubelska	1984
150.	Puławy	Świętej Rodziny	Lubelska	1991
151.	Złotoria	Józefa	Łomżyńska	1919
152.	Klukowo ³⁵	Józefa Oblubierca	Łomżyńska	1919
153.	Zambrów	Józefa Rzemieślnika	Łomżyńska	1992
154.	Sanniki	Józefa	Łowicka	1441 ³⁶
155.	Skieniewice-Rabka	Józefa	Łowicka	1983
156.	Baranów	Józefa Oblubierca	Łowicka	1912
157.	Sochaczew-Chodaków	Józefa Robotnika	Łowicka	1974
158.	Kochanów	Józefa Rzemieślnika	Łowicka	1973
159.	Leśmierz	Opieki św. Józefa	Łowicka	1978

³⁰ W tym wieku erygowano parafię. Wezwanie św. Józefa związane jest najprawdopodobniej z przebudową świątyni w XVIII wieku.

³¹ W tym wieku erygowano parafię. Wezwanie św. Józefa związane jest najprawdopodobniej z przebudową świątyni na początku XVIII wieku.

³² W tym wieku erygowano parafię. Wezwanie św. Józefa związane jest najprawdopodobniej z przebudową świątyni w połowie XVIII wieku.

³³ W tym wieku erygowano parafię. Wezwanie św. Józefa związane jest najprawdopodobniej z przebudową świątyni w końcu XVII wieku.

³⁴ Na przełomie tych wieków erygowano parafię, której kościół nosił wezwanie św. Małgorzaty. Wezwanie św. Józefa związane jest najprawdopodobniej z budową obecnego kościoła w II poł. XVII wieku.

³⁵ Kościół ten pełnił funkcje świątyni parafialnej do 2000 roku. Pierwotnie była to kaplica-grobowiec dworski. Po wybudowaniu nowej świątyni w latach 1997-1999 nadano jej wezwanie NMP Częstochowskiej i do niej przeniesiono siedzibę parafii.

³⁶ W tym roku erygowano parafię. Obecne wezwanie jest późniejsze.

160.	Jaktorów	Świętej Rodziny	Łowicka	1932
161.	Jeźów	Józefa Oblubierca	Łódzka	Ok. 1270 ³⁷
162.	Łódź	Józefa Oblubierca	Łódzka	1917
163.	Łódź	Józefa Oblubierca	Łódzka	1910
164.	Dabrowa-Pawlikowice	Józefa Oblubierca i NMP	Łódzka	1950
165.	Ozorków	Józefa Oblubierca i Podwyższenia Św. Krzyża ³⁸	Łódzka	1660
166.	Konstantynów-Łódzki	Józefa Robotnika	Łódzka	1992
167.	Łódź	Opieki św. Józefa	Łódzka	1974
168.	Milejów	Opieki św. Józefa, Marii Magdaleny i Aniołów Stróżów	Łódzka	XIII w. ³⁹
169.	Rokiciny	Świętej Rodziny	Łódzka	1929
170.	Łódź	Świętej Rodziny	Łódzka	1989
171.	Tomaszów Mazowiecki	Świętej Rodziny	Łódzka	1980
172.	Bodzanów	Józefa	Opolska	1932
173.	Opole-Szczepanowice	Józefa	Opolska	1929
174.	Wrzosek	Józefa	Opolska	1988
175.	Racibórz-Opice	Józefa	Opolska	1938
176.	Osowiec-Węgry	Józefa	Opolska	1923
177.	Wojnowice	Józefa Robotnika	Opolska	1949 ⁴⁰
178.	Mysłina	Józefa Robotnika	Opolska	1945
179.	Zawiszcze	Józefa Robotnika	Opolska	1927
180.	Branice	Świętej Rodziny	Opolska	1931
181.	Samborowice	Świętej Rodziny	Opolska	1920
182.	Zawadzkie	Świętej Rodziny	Opolska	1917
183.	Legionowo	Józefa Oblubierca	Ordynariat Polowy	1984
184.	Mokre	Józefa	Pelplińska	1976
185.	Wygoda Łączyńska	Józefa	Pelplińska	1906
186.	Świecie-Marianki	Józefa	Pelplińska	1984
187.	Tczew	Józefa	Pelplińska	1921
188.	Płociczno	Józefa	Pelplińska	1989
189.	Huta Kalna	Józefa Oblubierca	Pelplińska	1979
190.	Zagórzycza	Józefa Oblubierca	Pelplińska	1951
191.	Charbrowo	Józefa Oblubierca	Pelplińska	1990
192.	Kasparus	Józefa Oblubierca	Pelplińska	1926
193.	Gniewino	Józefa Robotnika	Pelplińska	1977
194.	Zwartowo	Józefa Oblubierca	Pelplińska	1949 ⁴¹
195.	Wielki Klincz	Świętej Rodziny	Pelplińska	1970
196.	Ciechanów	Józefa	Płocka	1996
197.	Siecień	Józefa	Płocka	XIV w. ⁴²
198.	Maków Mazowiecki	Józefa	Płocka	1390 ⁴³
199.	Płock	Józefa	Płocka	1982

³⁷ W tym czasie powstała pierwotna parafia. Obecny kościół został wzniesiony na początku XX wieku. Zapewne w związku z jego budową pojawiło się wezwanie św. Józefa.

³⁸ Pierwotne wezwanie zapewne Świętego Krzyża.

³⁹ Wezwanie św. Józefa należy wiązać zapewne z budową i konsekracją nowego kościoła w latach 1897-1902.

⁴⁰ Parafia erygowana w miejscowości już ok. 1294 roku. Kościół nosił wezwanie św. Szymona i Judy Tadeusza. W czasie reformacji przejęli go protestanci. Został doszczętnie zniszczony w czasie ostatniej wojny. Obecny kościół jest dawną protestancką świątynią przejętą przez katolików w 1949 roku. Wtedy też otrzymał wezwanie św. Józefa.

⁴¹ Parafie erygowano w miejscowości już w XIV wieku. Do II wojny światowej kościół był jednak przez kilka wieków w posiadaniu protestantów.

⁴² W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁴³ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

200.	Pułtusk	Józefa	Płocka	1982
201.	Pokrzywnica	Józefa	Płocka	1377 ⁴⁴
202.	Rościszewo	Józefa	Płocka	XIV w. ⁴⁵
203.	Syberia	Józefa	Płocka	1912
204.	Zakroczym	Józefa	Płocka	XI w (?) ⁴⁶
205.	Samowo	Józefa	Płocka	XIV w. ⁴⁷
206.	Opalenica	Józefa	Poznańska	1981
207.	Raczyn	Józefa	Poznańska	1947
208.	Leszno	Józefa	Poznańska	1986
209.	Silna	Józefa	Poznańska	1924
210.	Poznań	Józefa	Poznańska	1994
211.	Sroda Wielkopolska	Józefa	Poznańska	1988
212.	Rostarszewo	Józefa	Poznańska	1925 ⁴⁸
213.	Obomiki	Józefa Oblubierca	Poznańska	1972
214.	Baranowo	Józefa Oblubierca	Poznańska	1997
215.	Puszczkowo	Józefa Oblubierca	Poznańska	1966
216.	Kicin	Józefa Oblubierca	Poznańska	XIII w. ⁴⁹
217.	Wolsztyn	Józefa Opiekuna Kościoła Świętego	Poznańska	1997
218.	Robakowo	Józefa Rzemieślnika	Poznańska	1997
219.	Popówko	Józefa Rzemieślnika	Poznańska	1997
220.	Poznań	Świętej Rodziny	Poznańska	1984
221.	Barycz	Józefa	Przemyska	1927
222.	Munina	Józefa	Przemyska	1945
223.	Żarnowiec	Józefa	Przemyska	1982
224.	Tamawiec	Józefa	Przemyska	1812
225.	Rogóźno	Józefa	Przemyska	1985
226.	Łańcut-Podzwierzyńc	Józefa	Przemyska	1977
227.	Przemysł	Józefa	Przemyska	1923
228.	Nienowice	Józefa	Przemyska	1985
229.	Komańcza	Józefa	Przemyska	1927
230.	Zmysłówka	Józefa Oblubierca	Przemyska	1988
231.	Ulanica	Józefa Robotnika	Przemyska	1945
232.	Ustrzyki Dolne	Józefa Robotnika	Przemyska	1992
233.	Nowy Zagórz	Józefa Rzemieślnika	Przemyska	1990
234.	Orzechówka	Świętej Rodziny	Przemyska	1986
235.	Jedlnia Letnisko	Józefa	Radomska	1921
236.	Krzyżanowice	Józefa Oblubierca	Radomska	XIV w. ⁵⁰
237.	Gózd	Józefa Oblubierca	Radomska	1958
238.	Kuczki	Józefa Oblubierca	Radomska	1900
239.	Skarżysko Kamienna	Józefa Oblubierca	Radomska	1919
240.	Zarzecze	Józefa Oblubierca	Radomska	1991
241.	Radom	Józefa Robotnika	Radomska	1946
242.	Kozienice	Świętej Rodziny	Radomska	1988
243.	Radom	Świętej Rodziny	Radomska	1974
244.	Pstrągowa	Józefa Robotnika	Rzeszowska	1488 ⁵¹

⁴⁴ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁴⁵ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁴⁶ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁴⁷ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁴⁸ Pierwotna parafia pochodziła z 1401 roku.

⁴⁹ Wezwanie św. Józefa należy wiązać prawdopodobnie z budową nowego kościoła w połowie XVIII wieku.

⁵⁰ Jest to czas powstania parafii. Wezwanie św. Józefa pochodzi z okresu późniejszego.

245.	Skołyszyn	Józefa	Rzeszowska	1986
246.	Rzeszów - Zwiączyca	Józefa	Rzeszowska	1536 ⁵²
247.	Wysoka Strzyżowska	Józefa	Rzeszowska	1918
248.	Siedliska	Józefa	Rzeszowska	1982
249.	Sękowa	Józefa Oblubierca	Rzeszowska	1364 ⁵³
250.	Rzeszów- Staromieście	Józefa Oblubierca	Rzeszowska	XIV w ⁵⁴
251.	Glinik Polski	Józefa Robotnika	Rzeszowska	1976
252.	Przedbórz	Józefa Rzemieślnika	Rzeszowska	1929
253.	Rzeszów	Świętej Rodziny	Rzeszowska	1985
254.	Chodków Nowy	Józefa	Sandomierska	1981
255.	Klimontów	Józefa	Sandomierska	1640
256.	Biskupice	Józefa Oblubierca	Sandomierska	1957
257.	Ostrowiec Świętokrzyski	Józefa	Sandomierska	1984
258.	Sandomierz	Józefa	Sandomierska	1934
259.	Wydrza	Józefa Robotnika	Sandomierska	1972
260.	Nisko	Józefa Oblubierca	Sandomierska	1928
261.	Kotowa Wola	Józefa Robotnika	Sandomierska	1971
262.	Kocudza	Józefa Robotnika	Sandomierska	1987
263.	Wola Rusinowska	Józefa Robotnika	Sandomierska	1962
264.	Huta Komorowska	Świętej Rodziny	Sandomierska	1991
265.	Trzeźń	Świętej Rodziny	Sandomierska	Pocz. XIV w ⁵⁵
266.	Trąbki	Józefa	Siedlecka	1924
267.	Celiny	Józefa	Siedlecka	1952
268.	Siedlce	Józefa	Siedlecka	1984
269.	Międzyrzec Podlaski	Józefa Oblubierca	Siedlecka	1921 ⁵⁶
270.	Wołyńce	Józefa Robotnika	Siedlecka	1938
271.	Jastrzębie Smiary	Świętej Rodziny	Siedlecka	1997
272.	Unin	Świętej Rodziny	Siedlecka	1990
273.	Sobolew	Świętej Rodziny	Siedlecka	1919
274.	Dąbrowa Gómicza	Józefa Oblubierca	Sosnowiecka	1952
275.	Jaworzno-Jeziorki	Józefa Rzemieślnika	Sosnowiecka	1994
276.	Sosnowiec	Józefa Rzemieślnika	Sosnowiecka	1957
277.	Breń	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1951
278.	Wicimice	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1973
279.	Dziwnów	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1973
280.	Mieszewo	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1985
281.	Jenikowo	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1951
282.	Wamice	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1946
283.	Trzcina	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1951
284.	Stargard Szczeciński	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1963
285.	Szczecin - Pomorzany	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1951
286.	Trzebusz	Józefa	Szczecińsko-Kamieńska	1973

⁵¹ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne należy wiązać zapewne z budową nowego kościoła w początkach XIX wieku lub z budową obecnej murowanej świątyni w 1975 roku.

⁵² W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne należy wiązać zapewne z budową nowego kościoła w okresie późniejszym. Obecny kościół pochodzi z 1974 roku.

⁵³ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne należy wiązać zapewne z budową nowych kościołów kolejno na przełomie XVII/ XVIII wieku, XIX wieku lub w początkach XX wieku.

⁵⁴ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne należy wiązać zapewne z budową nowego kościoła w początkach XIX wieku lub z okresem późniejszym.

⁵⁵ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁵⁶ Pierwszy kościół pobudowano w miejscowości już w 1564 roku.

287.	Stara Dąbrowa	Józefa Oblubierca	Szczecińsko-Kamieńska	1957
288.	Wisielka	Józefa Opiekuna Rodzin	Szczecińsko-Kamieńska	1992
289.	Szczecin- Plonia	Świętej Rodziny	Szczecińsko-Kamieńska	1957
290.	Szczecin	Świętej Rodziny	Szczecińsko-Kamieńska	1936
291.	Skrzyszów	Józefa Oblubierca	Tamowska	1984
292.	Burzyn	Józefa	Tamowska	1980
293.	Tamów	Józefa i Matki Bożej Fatimskiej	Tamowska	1951
294.	Kąty	Józefa Oblubierca	Tamowska	1980
295.	Muszyna	Józefa Oblubierca	Tamowska	1356 ⁵⁷
296.	Kierlikówka	Józefa Oblubierca	Tamowska	1992
297.	Bystra	Józefa Oblubierca	Tamowska	1927
298.	Lusowice	Józefa Oblubierca	Tamowska	1636
299.	Pogórska Wola	Józefa Oblubierca	Tamowska	1925
300.	Rzędzianowice	Józefa Robotnika	Tamowska	1930
301.	Stara Wieś	Józefa Rzemieślnika	Tamowska	1987
302.	Rytro	Józefa Rzemieślnika	Tamowska	1931
303.	Pustków	Józefa Rzemieślnika	Tamowska	1981
304.	Maszkienice	Józefa Rzemieślnika	Tamowska	1925
305.	Tamowiec	Józefa Rzemieślnika	Tamowska	1980
306.	Krosna	Józefa Rzemieślnika	Tamowska	1981
307.	Tamów	Świętej Rodziny	Tamowska	1906
308.	Chelmno	Józefa	Toruńska	1946
309.	Turznice	Józefa	Toruńska	1937
310.	Toruń	Józefa	Toruńska	1951
311.	Kobuły	Józefa	Warmińska	1894
312.	Stanczewo	Józefa i Wniebowzięcia NMP	Warmińska	1910
313.	Ruszkowo	Józefa	Warmińska	1976
314.	Nakomiady	Józefa	Warmińska	1980
315.	Nawady	Józefa	Warmińska	1989
316.	Olsztyn	Józefa	Warmińska	1932
317.	Jedwabno	Józefa	Warmińska	1958
318.	Opaleniec	Józefa	Warmińska	1926
319.	Szylerzy	Józefa Robotnika	Warmińska	1990
320.	Szkotowo	Józefa Robotnika	Warmińska	1947
321.	Zelazna Góra	Świętej Rodziny	Warmińska	1957
322.	Konstancin-Jezioma	Józefa	Warszawska	1957
323.	Kamionka	Świętej Rodziny	Warszawska	1994
324.	Pruszków	Józefa Oblubierca	Warszawska	1987
325.	Warszawa- Ursus	Józefa Oblubierca	Warszawska	1942
326.	Warszawa	Józefa Oblubierca	Warszawska	1938
327.	Józefosław	Józefa Opiekuna Pracy	Warszawska	1997
328.	Warszawa-Ursus	Świętej Rodziny	Warszawska	1994
329.	Michalczew	Świętej Rodziny	Warszawska	1957
330.	Otwock-Wólka Mładzka	Józefa Oblubierca	Warszawsko-Praska	1986
331.	Franciszków	Józefa Oblubierca	Warszawsko-Praska	1957
332.	Wołomin	Józefa Robotnika	Warszawsko-Praska	1978
333.	Warszawa	Świętej Rodziny	Warszawsko-Praska	1948
334.	Zakrzewo	Józefa	Włocławska	1924 ⁵⁸
335.	Brzezie	Józefa	Włocławska	1985
336.	Szpetał Gómy	Józefa	Włocławska	1816 ⁵⁹

⁵⁷ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁵⁸ Pierwsza parafia erygowana już w XV wieku.

337.	Włocławek	Józefa	Włocławska	1978
338.	Kuny	Józefa Robotnika	Włocławska	1998
339.	Przedecz	Świętej Rodziny	Włocławska	XIV w ⁶⁰
340.	Olbrachcice Wielkie	Floriana i Józefa	Wrocławska	1997
341.	Bierutów	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	XIII ⁶¹
342.	Żórawina	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1945
343.	Międzygórze	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1700
344.	Łagiewniki	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	XV w ⁶²
345.	Wąsosz	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1788
346.	Nasławice	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1964
347.	Dankowice	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1945
348.	Świdnica Śląska	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1946
349.	Lutynia	Józefa Oblubieńca	Wrocławska	1335 ⁶³
350.	Wrocław	Józefa Rzemieślnika	Wrocławska	1933
351.	Wrocław	Opieki św. Józefa	Wrocławska	1966
352.	Wrocław-Sępólno	Świętej Rodziny	Wrocławska	1929
353.	Tomaszów Lubelski	Józefa	Zamojsko-Lubaczowska	1987
354.	Werchrata	Józefa Robotnika	Zamojsko-Lubaczowska	1971
355.	Gorzów Wielkopolski	Józefa	Zielonogórsko-Gorzowska	1951
356.	Lubno	Józefa	Zielonogórsko-Gorzowska	1985
357.	Dobiegiew	Józefa	Zielonogórsko-Gorzowska	1946
358.	Zabór	Józefa	Zielonogórsko-Gorzowska	1600 ⁶⁴
359.	Chlebowo	Józefa Oblubieńca	Zielonogórsko-Gorzowska	1946
360.	Zielona Góra	Józefa Oblubieńca	Zielonogórsko-Gorzowska	1994
361.	Żagań	Józefa Oblubieńca	Zielonogórsko-Gorzowska	1983
362.	Żary	Józefa Oblubieńca	Zielonogórsko-Gorzowska	1992
363.	Nowa Sól	Józefa Rzemieślnika	Zielonogórsko-Gorzowska	1984
364.	Szprotawa	Świętej Rodziny	Zielonogórsko-Gorzowska	1994

Liczba patronatów św. Józefa w poszczególnych diecezjach

Lp.	Diecezja	Liczba	%
1.	Katowicka	18	4,94
2.	Tarnowska	17	4,67
3.	Krakowska	16	4,39
4.	Legnicka	16	4,39
5.	Poznańska	15	4,12
6.	Przemyska	14	3,84
7.	Szczecińsko – Kamieńska	14	3,84
8.	Wrocławska	13	3,57

⁵⁹ W tym roku przeniesiono do miejscowości ze Szpetala Dolnego parafię. Wezwanie św. Józefa związane z odbudową świątyni i jej konsekracją w 1947 roku.

⁶⁰ Parafia sięga genezą na pewno tego okresu. Przez wieki kościół nosił wezwanie św. Katarzyny. Po jego spaleniu w 1900 roku nowo wybudowanemu nadano wezwanie Świętej Rodziny.

⁶¹ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁶² W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁶³ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego.

⁶⁴ W tym okresie erygowano parafię. Wezwanie obecne pochodzi z okresu późniejszego po wybudowaniu nowego kościoła na początku XX wieku.

9.	Pelplińska	12	3,29
10.	Sandomierska	12	3,29
11.	Gliwicka	11	3,02
12.	Gnieźnieńska	11	3,02
13.	Łódzka	11	3,02
14.	Opolska	11	3,02
15.	Warmińska	11	3,03
16.	Częstochowska	10	2,74
17.	Lubelska	10	2,74
18.	Płocka	10	2,74
19.	Rzeszowska	10	2,74
20.	Zielonogórsko – Gorzowska	10	2,74
21.	Elcka	9	2,47
22.	Koszalińsko-Kołoński	9	2,47
23.	Radomska	9	2,47
24.	Elbląska	8	2,19
25.	Gdańska	8	2,19
26.	Siedlecka	8	2,19
27.	Warszawska	8	2,19
28.	Kielecka	7	1,92
29.	Łowicka	7	1,92
30.	Bielsko – Żywiecka	6	1,64
31.	Kaliska	6	1,64
32.	Włocławska	6	1,64
33.	Białostocka	4	1,09
34.	Warszawsko – Praska	4	1,09
35.	Łomżyńska	3	0,82
36.	Sosnowiecka	3	0,82
37.	Toruńska	3	0,82
38.	Zamojsko – Lubaczowska	2	0,54
39.	Drohiczynska	1	0,27
40.	Ordynariat Polowy	1	0,27

Wezwania św. Józefa spotykamy we wszystkich diecezjach w Polsce. Trudno wnioskować, aby jakaś diecezja szczególnie wybijała się w ilości wezwań. Jak widać obecnie najwięcej kościołów nawiązujących do postaci św. Józefa posiada diecezja katowicka (18). Kolejno powyżej jedenastu liczą następujące diecezje: tarnowska, krakowska, legnicka, poznańska, przemyska, szczecińsko-kamieńska, wrocławska, pelplińska i sandomierska. Jak widać w większości są to diecezje polski południowej. W połowie diecezji w naszym kraju dziesięć i więcej parafii i kościołów parafialnych posiada patronat św. Józefa. Najmniej kościołów posiadały diecezje: drohiczynska (1), zamojsko – lubaczowska (2), łomżyńska (3), sosnowiecka (3), toruńska (3), białostocka (4) oraz warszawsko-praska (4). Obraz ten byłby zapewne inny gdyby przyjąć jako kryterium stary podział diecezjalny (sprzed 1992 roku). Należy pamiętać także, że nie jest to pełen obraz obecności św. Józefa w diecezjach. Pominięto przecież kościoły klasztorne, filie parafii, kaplice oraz ołtarze. Poza tym w ostatnich trzech latach powołano na pewno kolejne parafie, którym patronuje święty Józef i w konsekwencji już dzisiaj podane dane liczbowe są częściowo inne.

Według wykazu parafii na koniec 1998 roku w Polsce było 9671 parafii. Oznacza to, że wezwanie związane ze św. Józefem nosiło 3,76 % kościołów parafialnych. Dla porównania z rokiem 1914 (oczywiście przy innym zasięgu granic), dla którego poczyniła zestawienie wezwań Grażyna Karolewicz sytuacja przedstawiała się następująco: na liczbę 6899 wszystkich kościołów (w tym

katedralne, parafialne, filialne, klasztorne, szpitalne itd.) tylko 151 nosiło wezwanie nawiązujące do postaci św. Józefa⁶⁵. Stanowiło to więc tylko 2,18 % wszystkich wezwań.

Interesującym byłoby przedstawienie zestawienia popularności św. Józefa wobec innych odmian patronatów świętych. Wydaje się, że możemy przyjąć szacunkowo, że jest ich około 300. Tak więc jest wielce prawdopodobnym, że św. Józef mógłby się znaleźć pośród 15 lub 20 najbardziej popularnych świętych patronów⁶⁶.

Typologia wezwania

Typ wezwania	Liczba
Józefa	124
Józefa Oblubieńca	79
Świętej Rodziny	59
Józefa Robotnika	55
Józefa Rzemieślnika	23
Współpatron	15
Opieki Józefa	5
Józefa Opiekuna Rodzin	1
Józefa Opiekuna Kościoła	1
Józefa Opiekuna Zbawiciela	1
Józefa Opiekuna Pracy	1
Razem	364

Jak widać wezwanie najczęściej występuje w formie podstawowej, tzn. św. Józef. Powyższe zestawienie nie jest pełne i wymaga dopowiedzenia. Musimy pamiętać, że tam gdzie występuje samo wezwanie św. Józefa główne uroczystości patrona świątyni i parafii mają miejsce 19 marca lub 1 maja. Tak więc i tak czcimy św. Józefa jako Oblubieńca lub Robotnika i Rzemieślnika. Poza tym zapisy w Spisie Parafii niestety w wielu przypadkach znacznie różnią się od rzeczywistego brzmienia wezwania. W kilkunastu przypadkach zmieniono je w oparciu o roczniki poszczególnych diecezji.

Pomijając szczegółowe badania nad poszczególnymi parafiami bardzo trudno będzie w przypadku tych najstarszych ustalić rzeczywistą liczbę kościołów noszących wezwanie św. Józefa. Dla wielu parafii obecne wezwanie św. Józefa nie musi się w ogóle pokrywać z pierwotnym. Wskazany w tabeli czas powstania parafii nie jest tożsamy z momentem otrzymania wezwania św. Józefa. Najprawdopodobniej w średniowieczu kościoły parafialne na obszarze Polski nie nosiły wezwania św. Józefa. Odpowiadałoby to ogólnym tendencjom rozwojowym kultu tegoż świętego w diecezjach polskich⁶⁷. Późniejsze zniszczenia, odbudowy, ponowne konsekracje kościołów sprawiły, że pojawiło się wezwanie św. Józefa. Być może w nielicznych przypadkach mogło to być już w XVI wieku. Niewątpliwie okresem, w którym pojawia się większa ilość kościołów był okres od XVII wieku, pamiętając jednak, że w dużej części były to kościoły klasztorne⁶⁸. Widać to wyraźnie w zestawieniu,

⁶⁵ G. KAROLEWICZ, op. cit., s. 226-229.

⁶⁶ Wielkości takie przyjęto mając na uwadze cytowaną już pracę G. KAROLEWICZ, która ustaliła, że dla roku 1914 było 239 różnych odmian wezwań, tamże, s. 229-230. Oczywiście jest to tylko domniemana wielkość, która w przyszłości wymaga dokładnego zbadania.

⁶⁷ Najstarsze ślady liturgiczne kultu św. Józefa w diecezji wrocławskiej występują już w XIV wieku, jednakże zasadniczy jego rozwój we wszystkich diecezjach oraz zakonach ma miejsce od końca XV wieku, a szczególnie w wieku następnym. Por. K. BIALACZYK, op. cit., s. 37-46. Nie można oczywiście do końca odrzucić, że przyszłe szczegółowe badania źródłowe pozwolą poszerzyć wiedzę na temat przejawów kultu św. Józefa w średniowieczu w tym szczególnie jako patrona ołtarzy i kaplic.

⁶⁸ Zob. podaną wcześniej literaturę w przypisie 13.

które poczynił Stanisław Litak, odtwarzając strukturę administracyjną kościoła w Polsce około 1772 roku. I tak podał on w zestawieniu końcowym następujące wielkości: 42 kościoły parafialne, 36 kościołów filialnych i kaplic publicznych, 32 kościoły zakonne męskie oraz 6 kościołów zakonnych żeńskich nosiło wezwanie św. Józefa⁶⁹. Obecność św. Józefa w patrociniach tego okresu odpowiada ogólnemu większemu zainteresowaniu tymże świętym, szczególnie w środowiskach zakonnych⁷⁰.

Wydaje się, że niezbyt wielkie ożywienie w patronacie św. Józefa przyniosła większa część wieku XIX. Nowym impulsem charakteryzuje się dopiero koniec tego wieku i początek następnego. Swoista eksplozja popularności tego świętego nastąpiła od okresu międzywojennego i trwa z pewnymi wahaniami do dnia dzisiejszego. Patrząc na daty erygowania parafii zauważamy, że szczególnie imponujący ich wzrost był obecny w ostatnich 20 latach. Aby ukazać dynamikę wzrostu liczby wezwania św. Józefa przypomnijmy, że w 1914 roku 151 wszystkich kościołów nosiło wezwanie św. Józefa⁷¹. W sumie więc jest to znacznie poniżej połowy stanu obecnego.

Spotykamy także ciekawe zjawisko nadawania wezwań św. Józefa podczas reerygowania parafii, które były przez wieki używane przez protestantów. Kiedy w XX wieku kościoły te zaczęły przechodzić w ręce polskie (często były to już nowe świątynie) nadawano im właśnie takie wezwanie. Dotyczyło to przede wszystkim obszarów dawnego zaboru pruskiego.

Ożywienie w patronacie św. Józefa było oczywiście odbiciem większego zainteresowania świętym w Kościele powszechnym. Przypomnijmy kilka faktów: 1847- papież Pius IX rozszerzył święto Opieki św. Józefa na cały Kościół; 1870- ten sam papież ogłosił św. Józefa Patronem Kościoła powszechnego; 1909- papież Pius X zatwierdził Litanię do św. Józefa do publicznego odmawiania; 1911- papież Pius X zmienił tytuł święta Opieki św. Józefa na Uroczystość św. Józefa Oblubieńca NMP, Wyznawcy Patrona Kościoła powszechnego; 1919- papież Benedykt XV zatwierdził prefację o św. Józefie; 1922- ten sam papież włączył imię św. Józefa do oficjalnych modlitw Kościoła za konających; 1937- papież Pius XI ogłosił św. Józefa opiekunem Kościoła w walce przeciw bezbożnemu ateizmowi; 1955- papież Pius XII wprowadził uroczystość liturgiczną św. Józefa Robotnika; 1962- papież Jan XXIII wprowadził imię św. Józefa do modlitwy w kanonie rzymskim. Poza tym w XIX i XX wieku powstały liczne stowarzyszenia i zgromadzenia, którym patronował św. Józef⁷².

Patrocinia św. Józefa potwierdzają niewątpliwie rozwijający się na przestrzeni kilku wieków kult tegoż świętego. Podjęte zagadnienie, w obecnym stanie badań, pozwala przede wszystkim na jego ilościową orientację oraz na wskazanie kilku uwag metodologicznych pomocnych w przyszłych badaniach. Tylko wnikliwsze badania, szczególnie nad najstarszymi kościołami parafialnymi, pozwolą na pewne ustalenia w zakresie rzeczywistego przeniesienia kultu św. Józefa na patronat kościelny. Obecnie możemy bezsprzecznie stwierdzić, że w minionym XX wieku św. Józef stał się jednym z najbardziej popularnych świętych patronów parafii i kościołów parafialnych w Polsce.

⁶⁹ S. LITAK, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku. Struktury administracyjne*, Lublin 1996, s. 552, 569, 580, 586.

⁷⁰ Zob. np.: K. BIALACZYK, op. cit., s. 43-81; F. BRACHA, *Kult św. Józefa w Polsce*, w: F. L. Filias, *Święty Józef członkiem Jezusowi najbliższy*, Kraków 1979, s. 334-356; B. J. WANAT, *Kult Świętego Józefa Oblubieńca NMP u Karmelitów Bosych w Krakowie*, Kraków 1981, passim; T. FITYCH, op. cit., s. 40-94. Pełniejszą bibliografię zob. T. FITYCH, *Polskie publikacje o św. Józefie w 30-letnim okresie posoborowym (1966-1996)*, Ateneum Kapłańskie, t. 132: 1991, z. 1 (539), s. 81-104.

⁷¹ G. KAROLEWICZ, op. cit., s. 226, 228-229. Łącznie z wezwaniem Świętej Rodziny.

⁷² K. BIALCZAK, op. cit., s. 76-81; M. STRASZEWICZ, op. cit., kol. 126; K. KUŹMAK, *Józef Oblubieniec*, III. *Bractwa i stowarzyszenia*, w: tamże, kol. 127-131; M. DANILUK, *Józef Oblubieniec*, IV. *Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołowego*, w: tamże, kol. 131-153.